

SIVIILIKRIISINHALLINNAN ERIKOISJULKAISU 2021

CMCFinland

Kriisinhallintakeskus
Crisis Management Centre Finland

Suomalainen rauhanalan ekosysteemi kaipaa

LAAJENTAMISTA JA VAHVENTAMISTA

Rauhanalan nykyhaasteina ovat kokemukseen perustuvan innovaatiotoiminnan sekä kehittämisen puute. Innovaatiotoiminnassa tarvitaan tilaa reflektioon sekä haasteiden ratkaisuun perustuvaa monimuotoista monitoimijayhteistyötä viranomaisten, kansalaisjärjestöjen, erilaisten tutkijatahojen ja muiden välillä. Tämän luominen on haastavaa luoda kentällä, mutta on hyvinkin mahdollista Suomessa. Tarvittavan osaamisen katoaminen Suomesta aivovientinä on oma haasteensa. Urapolku on liian usein urakuilujen ketju varsinkin niille, joilla ei ole taustavirkaa Suomessa. Pyöröovia yhdestä roolista toiseen pitää luoda. Laajempi ja vahvempi rauhanalan ekosysteemi tukisi kaikkia toimijoita. Luomalla entistä vahvempia synergioita olisimme kaikki enemmän kuin osiemme summa.

Ilmaston näköpiirissä on tulevaisuudessa kaksi perustavaa haastetta: kasvava konfliktiherkkyys sekä ilmastomuutos. Todennäköisesti varsinkin matalan tason konflikteja, jotka heikentävät yhteiskuntaa ja vähentävät sen resilienssiä, tulee olemaan entistä enemmän. Valtioiden väliset konfliktit ovat kasvussa, ja kylmästä sodasta tuttu terminologia nostaa päätään. Konfliktien heikentämä yhteiskunta vastaa heikommin myös muihin haasteisiin ilmastomuutoksesta pandemiaan. Rauhan tekemisen ja konfliktinehkäisyn tarve siis korostuu entisestään lähitulevaisuudessa.

Siinä missä ilmastomuutoksen torjuntaan on luotu laaja ja kansallinen että kansainvälinen ekosysteemi, jossa mukana on valtiotoimijoita kaikilta aloilla – yrityksiä, ajatushautomioita, yliopistoja, kansalaisjärjestöjä ja yksilöitä – on rauhanrakentamisprosesseissa ekosysteemin rakentaminen vakaissa länsimaissa vasta aluillaan. Rakenteemme perustuvat vieläkin ajatukseen, että konfliktit ovat jossain muualla, joten rauhanrakentamisen osaamista tarvitaan vain siellä. Kokonaisturvallisuudesta on kuitenkin puhuttu jo vuosia. Mitä kompleksisemmässä maailmassa elämme, sitä tärkeämpää olisi kehittää tapoja tehdä rauhaa – eli tehdä rauhaa paremmin.

Käytännön toiminnan ja poliittisen vaikuttavuuden lisäksi Suomessa tulisi tuottaa entistä enemmän rauhantekemisen substanssia siten, että voimme tukea kansainvälistä rauhaa myös uusien työtapojen ja mekanismien luomisessa ja kehittämisessä. Vahvana rauhanmaana meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, miten rauhaa tehdään sekä havaitsemiimme kehityskohteisiin.

Tehdäksemme rauhaa paremmin tarvitsemme laajemman ja vahvemman ekosysteemin, vahvemman rauhanalan sekä uuden fokuksen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Nämä mahdollistaisivat suomalaisen rauhanosaamisen kansainvälisen kiinnostavuuden pitkälle tukevaisuuteen.

MIKÄ ON EKOSYSTEEMI JA KEITÄ SIINÄ PITÄISI OLLA?

VTT:n viime vuonna julkaisemassa ”Yhdessä kestävä kasvua”-ekosysteemiopissa¹ ekosysteemien keskeistä tärkeyttä korostetaan erityisesti jatkuvan uudistumisen ja monialaisen innovaatiotoiminnan kautta. Nämä mahdollistavat kilpailun globaaleilla markkinoilla ja edistävät laajojen systeemisten haasteiden ratkaisua. Kokonaisturvallisuuden keskus ja kokonaisturvallisuuden malli luovat hyvää pohjaa ekosysteemille, mutta toimijoita vielä uupuu. Samassa oppaassa listataan toimijoiksi mm. yritykset, start-upit, tutkimustahot, kolmas sektori, rahoittajat ja muut sidosryhmätoimijat. Rauhan alalla tuohon listaan pitäisi tukiä lisätä Suomen valtio (UM, PLM, SM, Kriisinhallintakeskus, FINCENT) sekä YK, EU, ja Etyj.

Rauhanalan nykyekosysteemin heikkouden huomaaminen kokonaisuutta tarkastellessa, sillä tämän hetken rauhanosaaminen tiivistyy suomalaisiin viranomaisiin sekä Suomen muualle valtiollisten toimijoiden kautta lähettämiin osajiin. Valtiollisten toimijoiden työ sekä poliittisella että käytännön tasolla on Suomessa kautta linjan laadukasta, mutta muiden toimijoiden elintila on pieni. Henkilömäärissä laskettuna Suomessa on häkellyttävän vähän aktiivisesti rauhanalaa kehittäviä ammattilaisia rauhanosaajia, mikäli mukaan ei lueta valtiollisia toimijoita. Työpaikkoja Suomeen tarvitaan enemmän, koska rauhanosaamisen kehittäminen vaatii ammattilaisuutta ja erikoistumista ollakseen kansainvälisesti relevanttia. Saadaksemme enemmän suomalaisia keskeisiin kansainvälisiin tehtäviin, tarvitsemme taustatukea ja urapolkuja, joissa osaamista voi myös kehittää.

Kriisinhallinnassa puhutaan ”asiantuntijuuden imukyvyistä”, jolla mitoitetaan, kuinka monta tietyn alan asiantuntijaa kannattaa lähettää kentälle. Suomeen tarvitaan nimenomaan imukyyn parantamista, jotta pystymme hyödyntämään osaamista sekä kentältä että monista suomalaisista maisteriohjelmista, joissa vuosittain valmistuu lukuisia rauhan- ja konfliktintutkimuksen maistereita.

Rauhanalalle on nykytilanteessa tyyppillistä aivovientiä, alanvaihdot ja haastava ikäpyramidi, jossa nuoria olisi alalle tulossa paljonkin, mutta työpaikkoja on tarjolla vähän. Upeita senioreita on, mutta heidän urapolkuihin kuunnellessa käy selväksi, että kyseessä ovat poikkeusyksilöt, jotka ovat osanneet löytää itselleen tien vaikka läpi harmaan kivien. Kokonaista alaa ei voi perustaa huippuyksilöiden varaan.

URAKUILUISTA URAPOLKUIHIN

Kenttätöissä oleminen on vaativaa ja harvassa ovat ne, jotka voivat jatkaa kentällä koko uransa. Suomessa perheen ja työn yhdistäminen onnistuu kenttää paremmin. Ilman taustaorganisaatiota tai pyöröovimekanismeja Suomessa, jossa toivotetaan kansainvälisissä tehtävissä olevat takaisin, rauhanosaajien urapolku on osaamista haaskaava, eikä kerrytä huippuasiantuntemusta. Nykyiset urapolut ovat liian usein urakuilujen ketjuja.

Muualla maailmassa pyörövet ovat keskeinen osa rauhanosaajien uraa. Kentällä konkreettisesti opitaan, millaista hauraila alueilla toimiminen on, ns. Policy-töissä ministeriöissä ja päättävissä elimissä luodaan strategioita ja asiantuntijoina ajatushautomioissa sparrataan muita, innovoidaan ja kehitetään uutta. Näitä pyöröovia mekin SaferGlobessa olemme mielellämme luomassa lisää resurssejimme puitteissa.

Urapolun heikkoudet osuvat usein erityisesti naisten nilkkaan. Lasten kanssa ei voi lähteä enää kentälle non-family paikoille. Vanhat sukulaiset koti-Suomessakin vaativat tukea. Joskus urapolulla voisi tehdä hyvää myös pysähtyä samalle tasolle tai jopa ottaa vähän takapakkiaakin hierarkiassa, jos oma elämäntilanne on haastava. Ideaalitalanteessa urapolun kehittämisen pitäisi lähteä yksilötasolta, työntekijän näkökulmasta. Millainen on se urapolku, jolla saadaan entistä useampia suomalaisia rauhanasian-

¹ Valkokari, K., Hyytinen, K., Kutinlahti, P., & Hjelt, M. (2020). Yhdessä kestävä kasvua -ekosysteemiopas. VTT Technical Research Centre of Finland. <https://doi.org/10.32040/2020.Ekosysteemiopas>

SANASTO:

Rauhanala: ala, jonka tarkoituksena ehkäistä konflikteja ja tukea vakaata yhteiskuntaa. Rauhanala toimii usein käsi kädessä turvallisuusalan kanssa, mutta pyrkii erityisesti ehkäisemään sekä väkivaltaa että väkivallan tarvetta.

Rauhanosaaminen: rauhanosaamisessa yhdistyy useimmiten kenttäkokemus, analyysikyky ja toiminnallinen osaaminen jostain tietystä teemasta tai alasta. Rauhanosaamiseen voi yhdistyä akateeminen tutkimus, mutta tämä ei ole välttämätöntä.

Rauhanalan ekosysteemi: Rauhanalan ekosysteemin koostavat erilaiset toimijat valtiollisista toimijoista, yrityksiin, ajatushautomoihin ja kansalaisjärjestöihin.

Ansaintalogiikka: uudet mekanismit ja polut, jota kautta rauhanosaajat voivat luoda ammattilaisuutta Suomessa.

tuntijoita kehittämään rauhantekemistä kansainvälisesti? Miten me voimme entistä paremmin tukea kansainvälisiä rauhanrakentamismekanismeja nykyisiä toimintatapoja kehittämällä?

RAHOITUKSEN LUOMINEN RAUHANALAN INNOVAATIOON JA KEHITYKSEEN

Työpaikkojen luominen vaatii sekä rahoituksen että ansaintalogiikan luomista rauhanalan innovaatioon ja kehittämiseen. Rauhanalan jo pitkään heikkoa valtionrahoitusta on nakerrettu vuosien mittaan niin, että harvalla ei-valtiollisella toimijalla on enää vahvaa valtionrahoituksesta koostuvaa yleisrahoitusperustaa. Rauhanalan innovaatio- ja kehitystoimintaan ei ole omia resurssointimekanismeja, vaan nekin pitää luoda, niin että urapolun taustalla on myös rahoituspolku Suomessa. Rahahanoja pitäisi olla myös lukuisia julkisista yksityisiin kuten muillakin aloilla.

Kansainvälisesti rauhanala kasvaa, kehittyä ja rahoitustakin on entistä enemmän saatavilla. Nämä kansainväliset rahahanat ovat suomalaisille toimijoille usein saavuttamattomissa, koska taustatuen puutteesta toiminta on heikoissa kantimissa ja kansainvälinen kilpailu on kovaa.

Nykytilanne on vähän sama kuin vetoketjun keksijällä. Kukaan nimittäin ei ymmärtänyt, miten hyvä juttu vetoketju on, kun napitkin toimivat hyvin. Rauhanosaamista tarvitaan Suomessa, mutta kuka sitä kehittää? Kenellä ei-viranomaiselle tulee mieleen, että nyt tämän ongelman ratkaisuun pitää saada uutta erikoistuneempaa suomalaista rauhanosaamista? Mikä firma tilaa palveluita rauhanosaajalta? Ja miksi ne tilaisivat? Mikä on se tarve, jonka rauhanosaaja pystyisi täyttämään? Ja jos yksityiset

tahot eivät tarvitse rauhanosaajia niin entä valtion tuki? Mikä on se rauhanosaaminen mitä Suomi tarvitsee tulevaisuudessa? Miten sitä nyt kehitetään?

Mikäli rahoitusta ja ansaintalogiikkaa ei pystytä laajentamaan, ei osaamiselle pystytä luomaan Suomessa imu-kykyä, oli tuo osaaminen kuinka hyvää tahansa. Meidän rauhanosaajien pitää siis entistä enemmän keskittyä suomalaiseseen resurssointiin ja budjettilinjoin, jotka mahdollistavat rauhanosaamisen kehittämisen Suomessa.

SUOMI TIENNÄYTTÄJÄNÄ

Suomalaisella monitoimijayhteistyöllä, innovaatioilla ja kehittämisellä voimme luoda aidosti vahvaa rauhanosaamista, jossa tuomme uusia ratkaisuja kansainvälisille kentille ja luomme substanssia rauhan tekemiseen. Kansainvälisen rauhanosaamisen kentällä käytännön ratkaisut puuttuvat, kun niin monet tuovat esille lähinnä ongelmia. Suomessa yhteistyön siltoja on rakennettu jo vuosia, ja vahvistaminen yhteisten hankkeiden kautta olisi suoraviivaista. Yhteisten hankkeiden kautta olisi mahdollista kehittää vaikkapa resurssitehokkaita tapoja tehdä jatkuvaa konfliktianalyysia toiminnan tukemiseen.

Kriisinhallintakeskus on ainutlaatuudessaan asemassa suomalaisen rauhanosaamisen keskeisenä tuottajana ja tukijana. Kriisinhallintakeskuksen kautta meillä muilla on mahdollista saada kosketuspintaa kentän haasteisiin. Monet rauhanosaajat ovat olleet kentällä Kriisinhallintakeskuksen kautta, mutta nekin, jotka ovat löytäneet omat polkunsaa, usein löytävät tiensä jotenkin Kriisinhallintakeskukseen. Nimensäkin mukaisesti Kriisinhallintakeskus on onnistunut toiminnassaan keskuksena ja eri toimijoiden yhteen saattajana.

Laajan ekosysteemin luominen vaatii meiltä kaikilta kuitenkin ponnistuksia; rauhanalan kehittämisen ja innovaatio toiminnan kautta voimme luoda myös uudenlaista maailmaa, emme vain toimia parhaimmalla tietämällemme tavalla nykytilanteessa.

Maria Mekri
Toiminnanjohtaja
SaferGlobe

SaferGlobe on v. 2010 perustettu riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi. SaferGloben toiminnan keskiössä on yhteistyö, ja SaferGlobella on laajat verkostot sekä Suomessa että kansainvälisesti.